

Дорожня карта – зміни на шляху до Європейського Союзу

**FIGHT
FOR
RIGHT**

**FIGHT
FOR
RIGHT**

Авторка: **Ольга Хіцевич**
Редакторка: **Ірина Федорович**
Коректорка: **Анна Ліщинська**
Дизайн: **Макс Афанасьєв**

Ця публікація підготовлена громадською організацією людей з інвалідністю Fight For Right за підтримки Міжнародної фундації виборчих систем (IFES). Будь-які думки, висловлені тут, належать авторам і не обов'язково відображають погляди IFES.

Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними без письмового дозволу ГО Fight For Right.

Звернутися за підтримкою:

info@ffr.org.ua

Про діяльність «Fight For Right»

[Дізнатися більше](#)

Підтримати фінансово евакуацію людей з інвалідністю

[Задонатити](#)

**FIGHT
FOR
RIGHT**

Вступ

Метою цього документу (далі – Дорожня карта) є надання рекомендацій щодо кроків України в напрямку євроінтеграції, які мають враховувати обов'язок України не тільки відповідати вимогам ЄС, але й побудувати інклюзивну та доступну країну.

Дорожня карта зосереджена на процедурних аспектах, тоді як змістовні аспекти мають бути викладені в політиках, стратегіях та інших програмних документах, які мають бути розроблені державними інституціями у прозорій та тісній співпраці з громадським сектором людей з інвалідністю.

З метою забезпечення інклюзивного та комплексного підходу, Дорожня карта наразі вказує на ті основні аспекти, які мають бути модернізовані (узгоджені з європейськими мінімальними стандартами) або побудовані з нуля. «НІЧОГО ПРО НАС БЕЗ НАС» – це головний принцип, на якому має засновуватися будь-яка державна розробка щодо прав людей з інвалідністю.

У Дорожній карті (див. Крок 3) наведені вже сформовані напрацювання з візії чи реформ, підготовлені громадськими організаціями: гіперпосилання на політики, стратегії й інші програмні документи щодо різних сфер, що потребують реформування та змін. Більше про те, яких саме реформ вимагає спільнота людей з інвалідністю, див. у [Порядку денному реформ](#).

**FIGHT
FOR
RIGHT**

Крок

01

Проведення реформ

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ / ТОЩО

Реформувань потребують такі сфери: медична, соціальна, освітня, працевлаштування, спорт, культура, інфраструктура тощо, а саме необхідно:

- реформувати МСЕК та ВЛК;
- побудувати систему доступної у всіх куточках України інклюзивної освіти;
- запровадити зміни до регулювання у сфері праці, зокрема щодо питань відмови від шелтерної праці та гарантії захисту трудових прав людей з інвалідністю, а також ветеранів та ветеранок війни на вільному ринку праці;
- провести реформу соціальних послуг та, врешті, деінституціоналізувати всі інтернатні заклади;
- вдосконалити стандарти інфраструктурної доступності та контроль за їх виконанням, зокрема у процесах відновлення України;
- забезпечити доступ до культурного життя, спорту та дозвілля тощо;
- реформувати ветеранську політику, зокрема й спростити процедуру отримання статусу.

Реформи мають охоплювати системний підхід до всіх галузей, які стосуються захисту прав людей з інвалідністю, безбар'єрності, доступності та інклюзії, й базуватись на вимогах Конвенції ООН з прав осіб з інвалідністю. Основне завдання для всіх реформ – змінити модель інвалідності з медично-благодійної на правозахисну.

Ці реформи мають бути розроблені та проводитися одночасно з іншими реформами, аби гарантувати імплементацію європейських стандартів в українське законодавство та практику.

ВІДПОВІДАЛЬНІ

КМУ, профільні міністерства, громади

**FIGHT
FOR
RIGHT**

Крок

02

Зміна діючого законодавства

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ / ТОЩО

Без змін до чинного законодавства Україна не зможе виконати мінімальні вимоги ЄС та модернізувати власні системи.

Насамперед необхідно імплементовані наступні Директиви ЄС:

- [Директива Ради 2019/882/ЄС про вимоги доступності для продуктів і послуг;](#)
- [Директива Ради 2017/1564/ЄС про деякі дозволені види використання певних творів та інших об'єктів, що охороняються авторським правом і суміжними правами, в інтересах незрячих людей, людей з порушеннями зору або іншим чином обмежених у здатності сприймати друковану інформацію.](#)

Частково виконана «домашня робота»:

- [Директива Ради 2000/78/ЄС про встановлення загальних рамок для однакового ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності](#) (лише частково імплементована Україною – необхідне доопрацювання законодавства принаймні в частині визначення та гарантій розумного пристосування та розбудови механізму захисту від дискримінації за ознакою інвалідності на ринку праці);
- [Директива Ради 2016/2102/ЄС про доступність вебсайтів та мобільних додатків органів державної влади](#) (нещодавно імплементована Україною).

Друге, що треба зробити – повністю узгодити законодавчу базу з принципами, закладеними в Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (ратифікована Україною ще у 2009 році). У цьому може бути корисною [Стратегія ЄС з захисту прав людей з інвалідністю на 2021–2030 роки](#).

ВІДПОВІДАЛЬНІ

КМУ, ВРУ

**FIGHT
FOR
RIGHT**

Крок

03

Відповідність вимогам ЄС

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ / ТОЩО

Виконуючи перші два кроки, потрібно пам'ятати про вимоги, пов'язані з питаннями соціального захисту, які вже передбачені [Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членками](#) – з іншої.

Україна, зокрема, має звернути увагу на [висновок Європейської комісії від 17.06.2022 року](#), який вказує на слабкі місця державної соціальної політики.

Реформа сфери соціальних послуг (послуг підтримки, як їх наразі називає Комітет ООН з прав людей з інвалідністю, вказуючи на перехід від патерналістського ставлення до визнання суб'єктності та прав людини) – важливе завдання для України.

Реформа соціальних послуг має:

- a) врахувати попередні помилки;
- b) базуватися на реальних даних та оцінці потреб кожної групи;
- c) охоплювати реформу всіх послуг, включно з послугами «інституційного піклування».

Тут орієнтиром для України є такі ініціативи та документи ЄС:

1. [Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю](#).
2. [Стратегія захисту прав людей з інвалідністю на 2021–2030 роки](#).
3. [Європейська карта інвалідності](#).

Зі свого боку громадський сектор України напрацьовує власні бачення змін, які також допоможуть уряду краще імплементувати стандарти прав людини.

1. [Маніфест «Здорові рішення для відкритого суспільства»](#) (розроблений фундацією [Здорові рішення](#)).
2. [Україна – це свобода: ні відбудові закладів поневолення людей з інвалідністю](#) (заява FFR).
3. [Реформування та відновлення соціально-гуманітарної сфери в перспективі 2030 року](#) (розробка [Школи політичної аналітики НаУКМА](#) та коаліції [Реанімаційний Пакет Реформ](#)).
4. [Порядок денний реформ, яких вимагає спільнота людей з інвалідністю 2023-2024](#) (Fight For Right та правозахисна мережа).

ВІДПОВІДАЛЬНІ

КМУ, профільні міністерства, громади

Крок

04

Розробка детальних стратегій, політик чи програм щодо виконання вимог ЄС щодо доступності, інклюзії та гарантування прав людей з інвалідністю

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ / ТОЩО

Вищеописані кроки потребуватимуть розробки окремого документу / карти впровадження цих змін, а також роботи над переліком стратегічних цілей та задач.

Сьогодні варто починати з:

- актуалізації та верифікації даних про спільноту людей з інвалідністю станом на 2023 рік (включно з новими групами – цивільними та військовими, які отримали інвалідність внаслідок війни);
- проведення широкої оцінки потреб групи;
- аналізу стану системи захисту та соціальних послуг для людей з інвалідністю та визначення головних прогалин та проблемних моментів в її функціонуванні;
- пошуку кращих моделей та прикладів;
- підготовки комплексного документа (стратегії чи програми), взявши за основу Стратегію захисту прав людей з інвалідністю на 2021–2030 роки, затверджену Європейською комісією, яка на сьогодні є індикатором того, що робить ЄС на шляху до доступності та інклюзії;
- розробки додаткових покрокових планів з метою виконання Україною вимог ЄС – із чітким переліком дій та зазначенням строків і відповідальних осіб.

Нині вже існує потреба у додаванні питань щодо залучення реформ, пов'язаних з правами людей з інвалідністю, до таких документів:

1. [Ukraine Plan](#) – візія відновлення, реконструкції та модернізації країни, як і запланованих реформ у межах процесу вступу до ЄС – із прописаним алгоритмом розв'язання завдань з доступності та інклюзії. Крім цього, також і заходів, від яких держава має утримуватися (наприклад, не відновлювати інтернатну систему, а натомість розвивати послуги в громадах).
2. Нова стратегія та план дій у сфері управління державними фінансами на 2021–2025 роки (відповідно до вимог [Додатку 1](#) до Рішення Європейської Комісії з імплементації Річного плану дій на підтримку України до 2023 року).
3. План переговорів України та ЄС, який має містити перелік чітких завдань щодо забезпечення прав людини, з метою їх виконання з боку України.

ВІДПОВІДАЛЬНІ

КМУ, профільні міністерства, громади, інші зацікавлені особи